

O R D E D E R V E R D R A A G Z A M E N

Gevestigd te 's Gravenhage

Kon. goedgekeurd 22. 2 1958

ODV-groep HILVERSUM

Secret. Heuvellaan 11, Hilversum. Tel. 02150-10481

Een x in de kantlijn duidt op een vraag, een - op een antwoord.

Hilversum, 3 januari 1972.

Goeden avond vrienden,

We zijn dan weer in 1972 aangeland en volgens het bijgeloof moet ik U het beste wensen voor het nieuwe jaar; van mij kunt U het beste krijgen, het jaar denkt er misschien een beetje anders over.

En ons onderwerp, ja, laat ik het maar kort vatten, is eigenlijk

MENS VERSUS NATUUR

Nu is dát eigenlijk ergens een beetje onjuist, want de mens is een deel van de natuur. Misschien niet het meest geslaagde deel, daar kun je van mening over verschillen, maar hij is een deel van de natuur, zodat we eigenlijk moeten zeggen: de mens tegen de rest van de natuur.

Vooraf op het ogenblik wordt wel duidelijk, wat de mens doet. De mens heeft, naarmate hij in aantal toenam, voortdurend méér gevraagd, om de gehele ecologie naar zich toe te buigen. Hij heeft die voortdurende kringloop van leven en dood, waarop de natuur normaal berust, onderbroken. En dat is eigenlijk het begin van een evenwichtsverstoring. De mens vond b.v. dat insecten te veel doen aan allehand vruchten en zo en hij heeft daar giften tegen uitgevonden. En daar gingen de insecten aan dood. En er kwamen insecten terug, die konden er tegen. Toen kwam er een zwaarder vergif, daar konden de vogeltjes ook niet tegen. En toen kwamen er toch weer insecten terug, toen hebben ze het nóg een beetje sterker gemaakt en nu is het zo, dat wanneer een of ander vogeltje wordt opgegeten door een of andere vos, die vos óók succombeert.

De mens heeft dus eigenlijk een soort keten van dood veroorzaakt waardoor op het land het natuurlijk evenwicht aanmerkelijk verstoord wordt. En niet alleen dat. De mens wilde graag meer opbrengst hebben bij zijn landbouw. Zeer begrijpelijk en er zijn voldoende natuurlijke voedingsstoffen. Een toegift van kalk aan de bodem kan zeker geen kwaad onder omstandigheden, maar je kunt natuurlijk ook met kaliumbemesting beginnen en met nog andere gecompliceerder soorten. En dan krijg je inderdaad wel een grotere opbrengst. Die opbrengst is natuurlijk niet zo goed meer voor het menselijk lichaam als de soorten, die bij een natuurlijke verbouw bestaan, maar je kunt het begrijpen. Je zegt: kom, dat is nu eenmaal zo, die mens heeft meer voeding nodig, dus laat hem kunstmest gebruiken.

Maar, als je met kunstmest nu steeds maar gaat verbeteren, je gaat steeds meer die bodem als het ware verzadigen met allehand chemicaliën, ja, dan komt er een beetje van in het grondwater. En dat is voor een hele hoop planten niet eens zo erg, die kunnen dat wel zo consumeren, als ze met hun worteltjes tot aan dat grondwater komen tenminste.

Maar, van dat water drinken mensen, drinken dieren. En dat water is dan niet helemaal zuiver meer. En dat betekent, dat er in die mensen dus chemicaliën binnekomen, waar het lichaam niet goed weg mee weet. Het is, alsof de natuur zegt: goed, je kunt mij vergiftigen, maar ik doe wél wat terug. Allemaal ook nog dingen, waarvan je zegt: nou ja, daar kunnen we tegen op, zo'n kwaal kunnen we weer bestrijden, daar hebben we hele gecompliceerde middelen voor en dan kan de mens het tóch wel hebben. Ja goed. En dat de dieren het niet zo goed kunnen hebben, och, die dieren, die hinderen ons toch alleen maar.

Maar er komt een ogenblik, dat dat niet meer gaat. Er komt een ogenblik, dat elke poging, om één stap verder te gaan in het gebruik van kunstmest, in een verhoogde productie dus als het ware van plantaardige levensmiddelen, betekent een vergiftiging van het dierenleven. En dat dierenleven dat zou ook wel eens kunnen gaan b.v. naar de insecten. En het is natuurlijk heel erg leuk om te zeggen: ja, maar insecten hebben we niet nodig. Maar wat doet U zonder bijtjes? Niet, dat ik het heb over de bloemetjes en de bijtjes in de bekende zin van bezorgde vaders, maar desondanks' kruisbestuiving is toch wel noodzakelijk. En om dat kunstmatig te doen, dat wordt onmetelijk kostbaar, dat kan niet meer. Er zijn op die manier al een hele hoop rassen uitgestorven, rassen van zeer goede vruchten. Reinetten b.v., ik neem nu even appels. De kleine oude blauwe pruim, waar vindt U die nog. De ouderwetse reine-claude, de eierpruim. Ze zijn er bijna niet meer. Och, zegt men, dat is te kostbaar, we moeten nieuwe soorten hebben. Maar dat is helemaal niet waar.

Het is zo, dat op deze bodem, met deze bodemvergiftiging, die oude soorten niet meer te telen zijn, op een rendabele wijze, omdat je aangepaste soorten moet hebben. De natuur trekt er zich niet veel van aan, die brengt heus wel soorten voort, die kunnen leven. De natuur, ach, die muteert en die muteert net zo lang, totdat ze weer een strain heeft gevonden, een bepaalde soort, die resistent is, die tegen al die kunstmiddelen kan. En als het niet gaat met complexe levensvormen, och, heel eenvoudig, breek de zaak af en begin met een eenvoudige levensvorm. Dan kun je misschien nog algen vinden of iets dergelijks, die daar wel in kunnen leven.

Wat U overigens kunt zien bij overmatige waterverontreiniging. Gaat U maar eens kijken. Als U die verontreinigde vaarten en sloten ziet, dan ziet U daar een groenig waas in drijven, hele kleine plantjes. En die overmaat van fosfaten, daar genieten ze gewoon van. Die overmaat van eiwitten, o, ze groeien erop. Zij zullen heus later wel weer tot grote organismen uitgebouwd kunnen worden, die leven onder die omstandigheden. Het leven héélemaal verdrijven van deze wereld is uitermate moeilijk. Maar het leven van de wereld, die de mens nodig heeft, dat is een andere kwestie.

Het lijkt allemaal zo doodeenvoudig. Och, zegt de mens, per slot van rekening, zuurstof is er altijd. Ja, dat dacht U. Zuurstof wás er altijd. Maar die zuurstof is er niet vanzelf. Die zuurstof in de lucht ontstaat als het ware door een reeks van chemische processen maar voornamelijk door de stofwisselingsprocessen van de plantengroei. En als ze nu eens, zoals ze b.v. in Vietnam hebben gedaan, een keer een paar duizend hectaren levende plantengroei met groen blad, dus met die omzetting, waardoor ze zuurstof produceren, ontbladeren, wat gebeurt er dan? Dan komt er geen zuurstof meer. En als er geen zuurstof meer komt, wat dan? Dan wordt de atmosfeer wat armer. Oh, maar die atmosfeer is zo groot! Zeker, die atmosfeer is groot, maar overal worden de wouden, de eigenlijke longen van de stofwisseling van deze aarde, aangetast. Hiér heeft men landbouwterrein nodig, dáár heeft men terrein nodig om troepen te laten oefenen en dáár wil men met alle geweld een stad bouwen. En het verkeer heeft wegen en steden steeds meer nodig, dus we moeten meer woningen bouwen. Haal die bomen maar weg! Laat er hier en daar een staan als een ornament. Maar die ene boom kan er ook niet meer tegen op.

U moet maar eens gaan kijken langs de snelweg. De bomen, die daar staan, die oud zijn, die houden het nog wel. Maar de jonge, kijk eens naar het blad. Het is net of de tint niet zo diep is, er zit wat geligs in. 't Is, of ze gewoon al dat lood-oxide van uitlaatgassen eenvoudig niet verwerken kunnen, of die boom een beetje vergiftigd is. En die geeft niet zo veel meer af.

Ja, dat is een heel vervelende geschiedenis, als je het zo bekijkt. En nu kun je natuurlijk verder gaan. Industrievoorbeeld. In de eerste plaats vraag ik me weleens af, waar de mens al die grote industrieën voor nodig heeft. Ik geloof, dat hij die industrieën voornamelijk nodig heeft, om de dingen te produceren, die hij duur aan anderen kan verkopen, zonder dat iemand ze werkelijk nodig heeft. Dat betekent, dat hij de grondstoffen van de aarde verkwist, hoeveel ertsen, hoeveel stoffen, die eigenlijk niet meer terug te vinden zijn, gaan er op die manier aan hun einde komen. En gelijktijdig verkwist hij manuren, mensen, en hij verkwist met al die enorme dampen, die hij uitbraakt en al die rommel, die hij loost in het water, bovendien nog eens de mogelijkheid van leven op zijn planeet.

En als we de wereldzeeën bekijken op het ogenblik: Dan lijkt het, of het daar nog wel gaat. Nou ja, er is niet zoveel haring meer als vorig jaar, hé, dat kun je nu wel zeggen. Maar met de platvis gaat het nog wel, de rondvis is erger. Maar als we eens gaan kijken, wat is dan eigenlijk de stofwisseling van een oceaan? Die berust op iets, dat men plankton noemt. Ik dacht, dat U het wel wist, maar voor het geval dat niet zo is: plankton bestaat eigenlijk uit onnoemelijk veel kleine diertjes, die zich later zullen ontwikkelen tot heremietkreeftjes, garnaaltjes en dat soort dingetjes. Die diertjes, die dan weer voedsel zijn voor de wat grotere. Maar dat plankton neemt momenteel af, dat sterft af in vele delen van de zee. Ja, door olie misschien en er wordt nogal wat kwik en andere rommel geloosd, die zee leeft niet helemaal meer, er gaan stukjes van dood. En dan heb je die zeebodem. Natuurlijk, die zeebodem is niet belangrijk vanuit menselijk standpunt, maar eigenlijk toch weer wel. Want, uiteindelijk, per slot van rekening, ook in die zee zijn voortdurend chemische processen aan de gang. En bij die processen spelen allehand beestjes en diertjes een rol. De kokerwormen, zee-anemonen, om er maar een paar te noemen, die gewone weekdieren, die daar leven, al die schelpdieren, allemaal spelen ze een rol. Ze nemen iets op, ze scheiden iets af, ze zuigen, ze veranderen, allemaal. Alles verandert. De natuur bestaat uit een voortdurend veranderen van allehand dingen, waarbij elke levensvorm op zijn beurt weer veranderd wordt in chemische bestanddelen plus energie voor een andere levensvorm.

Bent U nu al aan het begin? Neem nu dat plankton. Je haalt dat weg, dan sterft de oceaan langzaam uit. Als die oceaan langzaam uitsterft, dat betekent ook, dat die chemische processen stilstaan. Ook de oceanen zijn namelijk zuurstof-reservoirs. 't Klinkt gek, maar water, daar zit nu eenmaal een hoop zuurstof in. Maar die zuurstof zal dan in dat proces eveneens afnemen. De kwaliteit van het zeewater verandert, de chemische samenstelling verandert. En dan kan het eeuwenlang duren en misschien wordt het langzaam maar zeker weer een dikke brei. En dan komt weer ergens een kosmisch moment, enorm harde straling treft het, er ontstaan weer halfeiwitten en de levenscyclus kan opnieuw beginnen. Die natuur is niet te slaan. Zelfs als de aarde helemaal verbrandt in vuur, dan blijft er iets over. En op die steenbrok, die dan door de ruimte drijft, zal waarschijnlijk nog hier of daar een bacteriënkolonie in sporenvorm wachten, tot er weer een ogenblik komt, om zich te ontplooiën.

De mens. Kijk eens, de mens is eigenlijk een beetje dom. Die

Die mens denkt aan de ene kant aan allehand goede en edele dingen. En als hij er dan aan denkt, dóet hij meestal het tegengestelde. Dit moet U mij niet kwalijk nemen, dit is geen hatelijkheid, wat ik hier vertel, hoor, het zijn feiten.

Kijk eens, de mens heeft een hele hoop stoffen nodig, hè, dingen, die goedkoop zijn. Plastic b.v. dat kun je chemisch maken. Ook een tamelijk ingewikkelde structuur, die je op die manier moet maken, 't is waar. Het is een moleculaire vorm van alle mogelijke bestanddelen, die op zichzelf in die natuurlijke kringloop meedraaien, maar dan bindt je ze zó aan elkaar, dat ze bijna niet meer loskomen. Wat gebeurt er dan? Nu kunt U zeggen: we kunnen plastic verbranden. Ja maar, wat blijft er van die restanten over? In die restanten zit nog steeds teveel, dat gebonden is.

U kunt zeggen: ach, dat verteert op den duur wel. Ja, in twintig eeuwen misschien. Maar wat hebt U er aan? Als binnen een eeuw Uw hele wereld niets anders meer is dan een puinhoop van plastic, waaronder de planten verstikken? En waaronder andere planten, zoals schimmels, met een enorme snelheid op kunnen schieten. Daar hééft U toch niets aan?

Als U begint met de vraag te stellen: wie zal het winnen, de mens of de natuur? is het antwoord altijd: de natuur. Maar we moeten dan eraan toevoegen: de natuur, ten koste van de mens.

En dan mag ik eerst wel vragen, of dit eerste gedeelte aanvaardbaar is. Doet U niet erg optimistisch, hoor!

Nu kun je natuurlijk zeggen: de mens kun je niet stuiten. Die mens is niet te stoppen. Wat eenmaal begonnen is, gaat verder. En dan denk je aan de mens als aan een natuurkracht, onbestuurbaar. Maar, de mens heeft een emotioneel leven. Dat emotionele leven speelt ook een rol. In de ecologie kennen we allemaal het verschijnsel van enorme toename b.v. van zeg maar, verschillende soorten van reebokken e.d. Prompt worden degenen, die er op jagen, de wolven b.v., eveneens talrijker. Zijn er te weinig reebokken, sterven er ook weer een heleboel wolven af. En, komt er minder jong goed, komen er minder jongen tot rijpheid. Dan kun je zeggen: ach, de mensheid heeft dat zó goed voor elkaar, die kan daar voor zorgen. Neen, daar kan hij niet voor zorgen.

Als we kijken naar de geboortecurve, zoals die loopt voor de gehele wereld op het ogenblik, moeten we tot de conclusie komen, dat ze, na een betrekkelijk steile opgang, al een afvlakking gaat vertonen. En dat juist in een hoop gebieden, waar dat natuurlijk evenwicht het sterkst wordt gestoord, zelfs een teruggang van bevolkingstoename voorlopig, maar binnenkort van bevolking, zou kunnen plaatsvinden. De vergrijzing b.v. van Nederland is geen sprookje. Nederland wordt gemiddeld steeds ouder. Maar dat komt, omdat er gemiddeld steeds minder jongeren zijn. We bouwen nu scholen voor 100.000 kinderen, waar we over tien jaar misschien nog maar 50.000 kinderen hebben. We zijn optimisten, wat wil je anders.

En stel nu, dat de mensen toch die emotionele drang niet volgen. Dat voor hen de voortplanting, vooral het voortbrengen van nageslacht, om de een of andere reden emotioneel maatschappelijk onvermijdelijk is. Dan kunnen we denken aan India, aan Pakistan. We kunnen denken aan China, hoewel ze daar ook al voorzichtig beginnen te worden. We kunnen denken aan verschillende landen in Zuid-Amerika en zo. U weet, die onderontwikkelde gebieden, waar een moeder niet ontwikkeld wordt geacht waarschijnlijk, wanneer ze geen elftal heeft voortgebracht, compleet met scheidsrechter en grensrechters.

Maar ga nu eens kijken, wat daar gebeurt. Daar ontstaat strijd, daar ontstaat oorlog, daar ontstaat een steeds verminderde eerbied voor leven. Met andere woorden, daar roeit de mens zichzelf uit, hij keert zich tegen zichzelf.

Want, het is natuurlijk allemaal mooi om te zeggen: de mens, met zijn geestelijke vermogens, deze mens, die toch ook geest is, die de kroon der Schepping is, die moet dat dan toch wel winnen?

De mens kan alleen leven in harmonie met zijn God. Maar God is ook de natuur. Net zo min als in de maatschappij heeft de natuur vaste wetten. In de maatschappij doe je alsof, zeg je, nou ja, dat zijn regels, daar moeten we van uitgaan. Dat doe je in de natuur ook. Maar de natuur past zich net zo goed aan als de maatschappij. Maar, de natuur doet dat op háár manier. Je kunt niet een decreet uitvaardigen, dat b.v. vanaf morgen alle kwikozettingen in zoet water versneld plaats moeten vinden, zodat ontbinding plaats vindt en voor de rest een neerslag van de zware bestanddelen. Dat kun je wel voorschrijven, maar de natuur doet het niet.

Neen, die mens heeft harmonie nodig, met God, met de natuur en met zichzelf. En dan is er één ding, en dat is misschien het moeilijkste voor de mens, om te begrijpen. Het is gelijktijdig, ook geestelijk gezien, het belangrijkste, wat er voor hem bestaat. Dat is namelijk, dat je in jezelf vrede moet hebben.

En dan bedoel ik helemaal niet zo'n opgelegde halleluja-vrede waarbij je jezelf aanpraat, dat het goed is, maar werkelijk het gevoel, dat je functioneert. Het gevoel, dat er zin is in je bestaan. Het gevoel, dat het hogere, dat er is, weerkaatst wordt in wat jij dan in die zogenaamd lagere stoffelijke wereld bent. En als je dat niet hebt, dan wordt je onevenwichtig.

Ik wil niet hartelijk zijn, maar ik zou toch willen veronderstellen, dat op het ogenblik gemiddeld over de wereld gezien, ongeveer zeg de helft - ik wil het niet overdrijven - ergens ziek is. Ziek in mentale zin, in de zin van onevenwichtigheid. Mensen, die geen eenzaamheid meer kunnen verdragen b.v., dat zijn mensen, die ergens onevenwichtig zijn. Die zijn bang voor zichzelf, voor wat ze zelf zijn, en dat zoeken ze af te reageren aan anderen. Er zijn mensen, die kunnen geen stilte verdragen. In de stilte worden ze geconfronteerd met zichzelf, met de stemmen, die in hen zelf leven. En daarom hebben ze dan daverend harde muziek nodig, de hele dag liefst. Als het even kan 's nachts ook nog, om dan te slapen. Dat kun je die mensen niet kwalijk nemen, maar ze zijn niet normaal, d.w.z. ze zijn niet normaal volgens de normen van de natuur. En geestelijk gezien is het toch wel een bepaalde afwijking ten aanzien van datgene wat nodig is om werkelijke harmonie te vinden met het hogere.

Ik wil hier helemaal geen religieus verhaal ophangen, dat moet U goed begrijpen. Waarom zouden we religieuze verhalen ophangen in tijden, waarin de religie zelf ziek is. Waarin woorden in de plaats van "leven" zijn gekomen, d.w.z. in de plaats van de manier van leven zijn gekomen. En feiten mogen we toch noemen. Het feit is, dat de mens in zichzelf en met zichzelf vrede moet hebben. En dat noemt hij dan misschien een vrede met zijn God of alleen een gevoel van doelmatigheid, dat doet er niet zoveel toe. Maar hij moet het gevoel hebben, dat hij zin heeft, ergens bij hoort, dat hij iets betekenen kan. En voor elke mens bestaat die betekenis. Elke mens heeft zin. Zonder de zin, die hem zijn leven is, zou hij niet eens kunnen bestaan. Maar hij kan het voor zichzelf niet meer vinden. Hij is op weg in allehand theorieën. Hij probeert het, ja, misschien met een "kick" de een zoekt het in hennep en de andere in Jezus. Maar het is een ontvluchten van de werkelijkheid, het is een weglopen voor jezelf. Vergeet dat niet.

Nu kun je zeggen: met Jezus kun je altijd weglopen. Ja, met Jezus kun je altijd gaan, zeker. Maar dat betekent nog niet, dat je weg moet lopen voor de feiten. Kijk, en daar komt de grote moeilijkheid nu. Er zijn mensen, die zeggen, ja, dan gaat de wereld onder! Wanneer we de mogelijkheden bekijken, dan zeggen we: nou, dit jaar, 1972 en 1973, samen, die brengen dus wel enige dreiging voor een wereldoorlog, maar voor de wereld van nu, van een wereldoorlog geloof ik niet zoveel.

We kunnen ook kijken naar b.v. de Club van Rome. Deze club heeft uitgerekend, geloof ik, dat de wereld nog 180 jaar verder kan gaan, daarna wordt het leven onmogelijk. Ach, het is allemaal wel leuk gezegd, maar, de mens past zich óók aan. De mens verandert ook.

Maar, om te kunnen veranderen, om te kunnen worden, wat past in een werkelijke wereld, moet die mens vrede vinden, hij moet rust vinden. Hij moet in zichzelf eenvoudig de spanningen kwijtraken, die overbodig zijn, zodat het geheel van zijn lichaam kan werken aan een aanpassing aan zijn omgeving, zodat het geheel van zijn mentaal vermogen kan werken in een accepteren van de werkelijkheid van zijn leven. Dat het geheel van zijn geestelijk vermogen kan leren putten uit de krachten, die dan bovennatuurlijk - als U het zo wilt noemen, para-normaal of hoe dan ook, bestaan. En als die mens die rust niet vindt dan gaat hij er onderdoor. En daarom is het bijna onvermijdelijk, dat 1972 een hele hoop doden oplevert.

Dan moet U niet zeggen: ach, dat is verschrikkelijk. Dat is natuurlijk. Zeker, het is vervelend, als de kat een vogeltje eet. Als die kat het niet nodig heeft, dan kunnen we misschien zeggen: ja, dat beest zou eigenlijk moeten evolueren, dat zou moeten begrijpen, dat als het voedsel hééft, dat het dat moorden van dat vogeltje, dat toegeven aan het speelse jachtinstinct, niet meer nodig is. Maar, op zichzelf is dat ergens natuurlijk. Het is natuurlijk voor die kat, dat ze muizen eet, insecten eet, dat ze vogeltjes eet, dat ze eieren eet, alles, wat ze krijgen kan. Ze is een roofdier. En op het ogenblik dat we die kat het recht ontzeggen en haar helemaal dressereren, dan komt er een ogenblik, dat ze als kat hulpeloos is. Dan is ze een soort hebride geworden. Ze is geen kat meer, ze is net nog geen mens, want ze kan niet denken als een mens, maar haar gedragsregels zijn menselijk bepaald.

Zo gaat het met de mens ook. Op het ogenblik worden er een hele hoop gedragsregels U opgelegd. U kent de bekende stelregel: de wet is een idioot. En toen was er een cynicus, die zei: dat komt, omdat wetten meestal door idioten gemaakt worden. Een regel, die je geeft is "onder bepaalde omstandigheden" juist, maar onder andere omstandigheden is hij even onjuist. Op het ogenblik, dat je probeert een wereld vast te leggen in een veelheid van wetten - en dat doen de meeste mensen op het ogenblik, religieus en anderszins, staatkundig, economisch, politiek, noem het maar op, overal wetten, regels - maar op het ogenblik, dat je dat doet, probeer je iets te fixeren, probeer je een blijvend geheel te scheppen, dat niet meer verandert. Maar je kunt de verandering niet tegenhouden. En daardoor worden die maatschappelijke vormen en normen en regels voor de mens gevaarlijk.

De mens kan wel degelijk voortbestaan. Denkt U alstublieft niet, dat over 180 jaar die aarde leeg en dood zal zijn. Maar het is wél zeker, dat degenen, die alleen kunnen leven, die zover zijn, dat ze alleen kunnen leven in de wereld, die U vandaag kent, dan dood zullen móéten zijn. Alleen degenen, die los kunnen komen van de dingen, die zich aan kunnen passen, die op een of andere manier weer in de eigen cyclus van de natuur kunnen inpassen, die hebben de kans om verder te leven.

Dat is een erg pessimistisch verhaal. Aan de andere kant, zoals U hier bij elkaar zit, is er misschien één bij, misschien niet eens een, die deze kritieke periode nog beleven zal. 't Ligt nog tamelijk ver weg. Dus, we praten eigenlijk ook nog over een theoretisch iets. En ik geloof, dat we het gevaar, dat "De natuur" tegen de mens zal zeggen: Barst maar! ik heb je niet meer nodig; je moet uitsterven, tot je net zo iets in de vergetelheid bent als de sauriërs van eens!" buiten beschouwing kunnen laten. Daar kun je niets aan doen. Je kunt wél iets doen aan de fouten van de dag.

Er is op het ogenblik namelijk een tamelijk veel omvattende mentale en geestelijke milieuverontreiniging aan de gang. Ik hoop, dat U mij niet kwalijk neemt, dat ik daar ook wat van zeg. "Alleen ons systeem is goed!" "Alleen mijn geloof is waar". "Ik alleen heb gelijk!" "Alleen mijn huidskleur is goed!" "Alleen wij mensen met een zus of zo opleiding zijn in staat verantwoording te dragen!" Al die dingen bij elkaar. En die worden niet zo gezegd, als ik ze formuleer op het ogenblik, maar die hoor je elke dag wéér. Die zijn het grootste gif, dat er kan bestaan voor de mensen, een mentaal vergif.

Het is natuurlijk heel erg leuk, wanneer ik dan zeg: och, wanneer de mens nu maar zó leeft, is het goed. Ik kan me voorstellen, dat een christen zegt: "als wij ons houden aan de Tien Geboden, dan is het in orde." Ja, dan heeft hij groot gelijk. Maar, omdat hij christen is, meent hij, dat hij zich op bepaalde punten niet aan de Tien geboden behoeft te houden. "Gij zult niet doden". Maar ja, er zijn zoveel heidenen. En die heidenen willen niet geloven, dat wij gelijk hebben, dus moeten we ze doden, omdat we gelijk hebben. "Dieu le veut". Dat heeft Peter van Amiëns geroepen, toen ze de Saracenen gingen vermoorden en beroven. En "God stands behind us!" is een uitspraak, die nog kort geleden door een belangrijk amerikaans staatsman werd gebruikt. Toen had hij het geloof ik over zoiets als Vietnam. Ja. En "Het is de wil van Allah!" heeft iemand in West-Pakistan gezegd. Tja, dat zijn van die rare dingen. Maar is dat geen vergiftiging?

Als je mens bent, dan moet je niet sentimenteel zijn tegenover de mensen, dat is dwaasheid. Je moet niet zeggen: elke mens moet leven, eigenlijk zonder zorgen en zonder verantwoordelijkheid, want daarmee maak je het ras zwak, daarmee maak je de mens kapot. Daarmee kraak je al zijn vermogens, totdat hij een soort automaat is, die alleen nog reageert op de televisie, de preek van de dominee en de leus van de politicus.

Je moet niet zeggen: wat is het erg, dat daar mensen sterven. Sterven is normaal in een menselijk leven. Je moet zeggen: IK mag er niet toe bijdragen, dat er anderen sterven. Ik móet niet die hele wereld als mijn verantwoordelijkheid zien. De mens is geen Atlas, hij kan de verantwoordelijkheid niet dragen voor de totale wereld, waarin al die mensen dan zijn. Je kúnt niet zeggen: we moeten plotseling zorgen, dat alles goedkomt, dat iedereen een goed leven heeft. Dat kan eenvoudig niet. Maar je kunt wél zeggen: ik mag niet tekort schieten tegenover mijn naaste, degeen, die je ként, degeen, die een beroep op mij doet.

Je kunt natuurlijk zeggen: ach, wij weten het beter. En wat ik weet, is goed; is goed voor mij, is goed voor een ander. Ik ken iemand, die een keer mazelen heeft gehad en nu zegt: het is wel goed voor de kinderen, als ze mazelen krijgen. Maar er zijn ook kinderen, die er aan dood kunnen gaan. Op diezelfde manier redeneert men op het ogenblik. Men zegt: onze welvaart is belangrijk, want het volk heeft welvaart nodig. Of dat volk nu werkelijk welvaart heeft, och, dat doet er niet zo veel toe. Het lijkt misschien erg belangrijk, dat iedereen een roestvrijstalen aanrecht heeft en een ijskast en een televisie - kleur-t.v. dan, hoor, zwart-wit dat is al ordinair, daar kunnen we niet meer aan verdienen -. Dat soort dingen. Je kunt zéppen, dat het belangrijk is. Maar zeg me nu eens eerlijk: vermaakt men zich nu werkelijk zoveel beter bij de T.V. dan bij het ganzeborden? Bij het ganzeborden had je een hoop plezier. En wat krijg je? De strijd van Coronation Street? Of de voortdurende zondige ellende van Peyton Place? De heerlijke moorden van de deskundige verdedigers van recht en orde natuurlijk, de geheime detectives en de mannen van de Geheime Dienst e.d.? Is dat dan zo belangrijk?

Soms.

Soms, ach, soms. Laat ik U één ding vertellen. In de tijd, dat de mensen nog helemaal die dingen niet kenden, waren er barden.

Die vertelden veel bloeddorstige verhalen, dat is waar. Maar ze vertelden verhalen, waar de mensen niet naar zochten als iets van: Dat zouden wij ook kunnen zijn. Maar als iets, waarvan ze zeiden: ja, zo is het ook nog mogelijk. Dat is een groot verschil.

Wanneer de bankrover in de film 2 miljoen pakt door maar even te dreigen met een pistool, dan komt er een jongetje, dat zegt: ik neem ook een pistool. En dan is er iemand, die er tegenin gaat en per ongeluk schiet en dan heeft hij een mens vermoord en hij heeft misschien tweehonderd gulden. Dat is de werkelijkheid toch?

En is het nu werkelijk nodig, dat jullie je te barsten vreet? Kijk hier, een zuiver voorbeeld ervan (het medium wijst op zijn embonpoint; grote hilariteit). Is dat nu werkelijk zo nodig? Is het werkelijk zo nodig, dat jullie met 100 km langs de weg heen flitsen? Is dat nu werkelijk zo nodig? Als je het goed bekijkt, eigenlijk niet. Je zoudt het wat rustiger kunnen doen en jezelf net zo gewichtig voelen. En misschien gezonder zijn. Het denkbeeld, dat dat niet meer kan, dat we niet meer terug kunnen, wordt door de meeste mensen vertaald in: dús, moet het blijven, zoals het is! En ik geloof, dat dáár de grote fout ligt.

Het is een mentale vergiftiging. Een mentale vergiftiging, die b.v. aanneemt, dat er nog sprake is van zuiver marxisme: de Sovjet-Unie. Dat is geen marxisme meer. Dat is ook geen zuiver Leninisme meer. Dat is een staatscommercialisme, in ideologische termen vertaald. En dat is precies hetzelfde in China. In China is geen sprake van werkelijke macht of van marxisme. In China is sprake van een machtsdrang, een machtsdrang, die vertaald wordt in de onderwerping van het individu. Overal moet het individu teruggedrongen worden. Maar juist als individu alleen kun je overwinnen.

Gaat U eens kijken in de natuur. Wanneer er zo'n hongersnoodperiode komt en al het edelwild bijna uitgeroeid is en het zwartwild bijna niet meer te vinden is, dan zijn er ~~xxx~~ een hele hoop jonge wolven, die er onderdoor gaan. Maar er zijn ook een paar van die taaie, soms jonge, soms oude wolven, die weten met allehand trucjes zich in het leven te houden. En wanneer er later nieuwe roedels gevormd worden, dan zijn het de nakomelingen van die wolven, die sterk zijn.

Zo zou het toch ook geestelijk moeten gaan. Vergis U niet. Ik heb er helemaal geen bezwaar tegen, dat er mensen zijn die zeggen: ach, nu ja, die kerk?. De dominee zeurt een beetje, de pastoor wandelt een beetje heen en weer, petje op, petje af, amen, het is gedaan. Ik kan het begrijpen. Maar, weet U wat ik niet kan begrijpen? Dat zoveel mensen, op het ogenblik dus, de relatie met het bovennatuurlijke - ik zeg opzettelijk hier niet God in een bepaalde zin, alleen met het bovennatuurlijke - verliezen, afwijzen, er niet meer mee durven leven. In oude tijden heeft men natuurlijk een hele hoop onbegrepen dingen God genoemd, maar later hebben we ontdekt, dat het gewoon natuurverschijnselen zijn. En misschien is veel van hetgeen men op dit moment God noemt ook niet veel méér dan een natuurverschijnsel, of op een meer kosmische schaal. Erhens daarachter zal een bewustzijn zitten. Dat weten we toch niet? Maar één ding is zeker. Dat door dit gevoel van verbondenheid met, desnoods maar namaakpersoonlijkheden, een Odin, een Thor, een Frey, die mensen iets hadden, wat kracht gaf in hun leven. Zeker, bomen hebben geen persoonlijkheid, bomen zijn geen wezens, die aan kunnen vallen of die kunnen spreken, ofschoon er soms een natuurgeest in kan wonen. Maar daar praten we nu niet over. Maar die mensen spraken met de bomen en ze werden er wijzer van. Wijsheid en leven is iets anders dan kennis en voortdurend bezig zijn. Harmonie met het hogere is iets anders dan een willoos formalistisch verdergaan in een bepaald ritme, in een bepaalde gang. Het is eerder een beleven, hoe dan ook, van een verbondenheid, die je persoonlijke begrenzing te boven gaat.

Want geestelijk heb je dat nodig. Er komt een ogenblik, dat de Kerk je in de steek laat, dat de politiek de zaak alleen maar verknoedelt, dat de economie faalt, dat je land failliet is en dat je zelf staat aan de rand van een afgrond. Als je dan je God hebt, kun je er boven uit komen. Maar als je dan alleen maar de formule hebt, die niet eens een echo, die niet eens een antwoord brengt, dan heb je toch niks?

Wanneer de mens zijn God verliest, zal de natuur het zeker winnen van de mensheid. Maar wanneer de mens in zich zijn God hervindt, dan zal hij weer leven in de natuur, in de ordening van die natuur, die grotere kosmische ritme en ordening, harmonisch zowel met de materie als met de hoogste krachten.

En daarmee heb ik geloof ik, wel een redelijk antwoord gegeven op de vraag, hoe het zal gaan. En nu kunt U natuurlijk zo dadelijk - na de pauze krijgt U de kans om vragen te stellen - aan komen draven met zaken als: Ja maar, kunnen wij dan op het ogenblik niet doen tegen de waterverontreiniging. Maar dan is mijn antwoord: Natuurlijk, je hoeft toch immers niet witter dan wit te wassen?. Als het maar schoon is. Je kunt vragen: Maar kunnen we dan niets doen tegen die krankzinnige industrialisatie? Natuurlijk, koop die producten niet meer, leef een beetje eenvoudiger, dan gaat de rest vanzelf. Ja maar, kunnen we dan niets doen tegen al dit misbruik op de wereld? Ja natuurlijk! Maak zélf geen misbruik en laat geen misbruik van jezelf maken. Die vragen zijn zo simpel te beantwoorden. Je kunt er hele theorieën over opzetten. Maar als alle Nederlanders morgen zeggen: we kopen geen Philipsproducten meer, dan zijn er misschien 50.000 werkelozen meer, maar de besparing van onnodige aankopen, onnodige slijtage is ten aanzien van het volksvermogen zóveel miljoenen, dat je daarvoor die mensen rustig de kost kunt geven. Dat is natuur zielig voor Philips, van al die mooie uitvindingen, maar het is mogelijk. Als de mensen morgen zeggen: we hebben geen zin meer om met de auto te rijden, dan is dat heel zielig voor al die ambtenaren van de wegenbelasting en zo en voor al die mensen van de tankstations en de oliemaatschappijen en voor de Staat natuurlijk, omdat die de accijnzen niet meer binnenkrijgt. Maar aan de andere kant zou je enorm veel sparen aan het milieu en aan al die andere dingen, weet U. Alleen, het komt er niet van.

Nu kunt U natuurlijk zeggen: ja, als iedereen zijn auto laat staan, zal ik het natuurlijk ook doen. En daar zit nu de fout. Iedereen wacht op de ander. Nou ja, als je politicus bent, ga je twee keer op de fiets naar de Tweede Kamer, om te laten zien, dat je er ook wat tegen doet. En dan neem je rustig de dienstwagen, dat is bovendien goedkoper. Da's een oud grapje. Maar werkelijk, de meeste mensen zijn zo. Ze zeggen: ja, ik zou natuurlijk wel gewoon met organische zeep kunnen wassen, maar ja, dan zouden mijn burens allemaal zien, dat de was zo grauw is. Of dat belangrijk is, of dat nu werkelijk belangrijk is?.

Ik geloof, dat je het heel eenvoudig kunt zeggen. Er zijn een hoop dingen, die ieder voor zich kan doen. Maar het eerste, dat je toch zult moeten vinden, is de juiste mentaliteit. Mentaliteit, dat is: gedachtenwereld, o.m. Een manier van denken, waarbij je niet hetgeen je zelf juist acht en wilt doen afhankelijk stelt van de goedkeuring van of het voorbeeld van anderen, maar leeft zo juist als je kunt.

En dan is het ook van een zekere, ja, geestelijke waarde, het moet ook een juiste geestelijke waarde hebben. Het is toch niet belangrijk, of een ander zegt, dat God iets niet wil? God spreekt in je, als je maar vertrouwen in Hem hebt. En als jij iets ervaart als iets, wat God niet wil, dan doe je het niet. En of een ander het doet of niet, dat gaat je niet aan. God kan wel willen, dat die ander het wél doet, daar heb jij niets mee te maken. Je moet leven, zoals het juist is volgens jezelf. Leer geloven, zoals het juist is, volgens jezelf.

Leer aanvaardden in het leven, wat volgens jezelf aanvaardbaar is, dulden, wat volgens jou te dulden is. Maar probeer niet, anderen voor te schrijven, hoe zij moeten leven. Doe het zelf.

Ach, het komt eigenlijk altijd weer tot zo'n eenvoudige spreuk toe. Als je de wereld wilt verbeteren, moet je bij jezelf beginnen. Dat heeft een zekere Henri de Greve ook al eens een keer neer laten schrijven en dat heeft hij uit een boekje gestolen van iemand, die het ontleend had aan een oude filosoof, die het zeer waarschijnlijk ergens van een van de Grieken heeft genomen en een beetje heeft veranderd, heeft aangepast. Als je de wereld wilt verbeteren, moet je beginnen bij jezelf.

Als je de strijd tussen de mens en de natuur wilt beslechten, moet je eerst beginnen met zelf te leven, zoals het juist is ten aanzien van de natuur zowel als van de mens.

En dan heb je eigenlijk alles, wat er hier te zeggen is. Zeker, U kunt komen aandragen met de Openbaring. Er zijn wetenschapsmensen, die zeggen: over tachtig jaar vergaat de wereld. Er zijn mensen, die zeggen op grond van andere gegevens, dat binnenkort de Ruiters uit zullen gaan over de wereld en daarna komt het 1000-jarig Rijk - dat heeft een zekere Adolf toch ook weleens een keer gedacht - Er zijn mensen, die zeggen: het is God's wil, dat de mensheid vergaat. Er zijn zelfs mensen, die zeggen: binnenkort komen er mannetjes uit de ruimte en die zullen ons eens even vertellen, wat een stomme kinderen we zijn. Iedereen op zijn manier.

De praktijk is dit: al die dingen zijn VERHALEN. U kunt erin geloven, maar U kunt nooit bewijzen, dat ze waar zijn. Maar zoals je leeft in je eigen wereld, zoals je beleeft in je innerlijk, dat is een waarheid, waaraan je niet kunt ontkomen, omdat deze zich aan jezelf bewijst. Uit die waarheid moet je leven.

En daarmee ben ik dan ook gekomen aan het einde van mijn betoog. Tussen twee haakjes: alle zwartkijkers en pessimisten even luisteren! Het is met de wereld niet zo slecht gesteld. Een hele hoop van het Kwaad wordt overdreven, het is nog niet zo erg. Maar het zou veel erger kunnen worden, dan wat U verwacht, wanneer U, ook U persoonlijk, zou falen. Als U vandaag begint, om een klein beetje meer zonnig, een beetje meer verstand, als het ware een beetje meer inspiratie, Goddelijke inspiratie in die wereld te brengen, dan blijkt morgen, dat al die slechte, verwonderlijke verwachtingsprookjes zijn. Het ligt aan Uzelf. Dus, geachte pessimist en zwartkijker, ga niet huiswaarts vanavond en zeg: De Geest heeft gezegd, dat het onvermijdelijk is, dat de mens ten onder moet gaan, Want dat heb ik niet gezegd. Hij heeft alleen gezegd: - dat heb ik gezegd, uit de geest, - dat de mens zijn eigen ondergang onvermijdelijk kan maken. Ik heb ook gezegd, dat die mens, om die ondergang op elk terrein, dus ook moreel, verstandelijk, geestelijk te vermijden, moet terugkeren tot zijn innerlijke kracht en tot een - zullen we zeggen - beetje natuurlijker leven?

Ja, als U daar natuurlijk geen zin in hebt, moogt U mij de schuld wel geven. Maar U doet het dan werkelijk ten onrechte. Na de pauze zal ik U graag te woord staan over al hetgeen U hieromtrent hebt op te merken. Het onderwerp kunt U mij ook niet verwijten, dat heeft U zelf gesteld, zoals U weet. Bij blijft alleen U voorlopig te danken en U een hele aangename pauze toe te wensen, met de hoop, dat we zo over een kwartier, twintig minuten verder kunnen gaan en dat U dan ook eerlijk zegt, wat U op het hart hebt. Goeden avond.

Pauze.

D I S C U S S I E

Goeden avond, vrienden,

U hebt de gelegenheid gehad U te verpoezen en Uw vragen op schrift te stellen en ik geloof, dat we met die schriftelijke vragen dan maar het eerst moeten beginnen.

x U noemde de onvermijdelijkheid van het wegsterven van die mensen, die niet meer in staat zijn met hun hoger zelf en de natuur een zekere harmonie te vinden. Door andere sprekers van de Orde werd reeds gewezen op een verveelvoudiging van het gemiddelde sterftecijfer in de mensheid met zes à zeven. Moeten we deze toename van het sterftecijfer zien als een proces, dat zich uitbreidt en in een soort van versnelde beweging kan komen? Zo ja, ligt dan de oorzaak van dat grote sterven hoofdzakelijk op psychisch vlak?

- Ja. Het is dus wel zo, dat we met een toename van sterfte, over de gehele wereld gerekend dus, rekening moeten houden. Dat die zich inderdaad nogal aanmerkelijk verheft. Ik wil geen preciese getallen geven, want ik geloof niet, dat je dat verantwoord onmiddellijk kunt doen. Maar ik meen dus wel, dat steeds meer mensen op deze wereld zullen sterven en daarbij ook nog, direct of indirect gewild of niet gewild, door eigen hand, als gevolg toch, van wat ik in de eerste plaats beschouw als een metale fout. Wanneer er morgen een crisis komt, dan zullen er een hoop mensen zijn, die niet meer in staat zijn, om deze terugslag te aanvaarden. En die mensen zullen dan gaan vechten voor wat zij beschouwen als hun recht, en anderen doden, of ze slaan in wanhoop de hand aan zichzelf. Ik geef daar maar een eenvoudig voorbeeld van. Dat is dus in de eerste plaats - volgens mij - een gevolg van verkeerd denken. Een verkeerd beoordelen van de waarde van het leven en de levensmogelijkheden en ik geloof, dat je daartoe vooral komt natuurlijk, wanneer je geestelijk gezien onrijp bent. Zodat geestelijke onrijpheid bij die sterfte wel degelijk een rol zal spelen, maar naar mijn idee niet bepalend zal zijn voor het al of niet vóórkomen van een bepaald sterfgeval op zichzelf in die toenemende reeks. Is dat voldoende duidelijk?

x Oh, dus de kwestie van beroerten en hartinfarcten speelt daar geen rol?

- Die spelen ook een rol. Maar die komen dus ook vaak voort uit verkeerde leefwijzen of, en dat zien we heel vaak, uit zeer grote spanningen, die eigenlijk overbodig zijn. Ik kan me b.v. niet goed indenken, dat een miljoenair - die man heeft dus voldoende geld om te leven - een hartinfarct krijgt, omdat hij hoort, dat hij in plaats van twaalf miljoen maar tien miljoen verdient heeft in dat jaar. En toch zijn dat dingen, die voorkomen. Ik vind dat absoluut ongelooflijk. Dat komt volgens mij voort uit een volledig verkeerde instelling tegenover het leven, een volledig verkeerd begrip van de waarde van het leven. En m.i. bovendien nog uit het ontbreken van een innerlijke, geestelijke achtergrond. Dat heeft er wel degelijk geloof ik, mee te maken. Dat ik een voorbeeld neem van crisis en geweld, dat zal U waarschijnlijk in de komende paar jaar wel duidelijk worden, omdat die dingen inderdaad voor gaan komen.

De mensen kunnen namelijk niet geloven, dat je nooit iets helemaal voor niets krijgt, behalve misschien het leven. De meeste mensen danken, dat er ergens een verantwoordelijke is, die er voor moet zorgen, dat je alles krijgt. En op het ogenblik, dat dat niet meer het geval is, komen ze in opstand. En juist, omdat er voortdurend gepredikt wordt, dat anderen voor jouw welzijn verantwoordelijk zijn en wordt nagelaten, erop te wijzen, dat jij zelf voor het welzijn en welbehagen van anderen óók medeverantwoordelijk bent, komen daar levensgrote opstanden en processen uit voort in die komende paar jaren. Grote verwarringen in alle landen, zou ik haast zeggen. En daarom heb ik dat voorbeeld genomen. Maar het betekent niet, dat hartinfarcten en zenuwziekten en dergelijke, die ook tot de dood aanleiding kunnen zijn, daarom moeten worden uitgezeefd en als niet

in deze reeks behorende moeten worden beschouwd. Is dit voldoende?

x Maar wanneer je in een bepaald krachtveld zit en er worden spanningen opgeroepen, onderga je daarvan op zijn minst de weerslag door de versnelling of vertraging van ideeën etc.

- Dat ben ik wel met U eens, maar dat betekent dus, dat je dan, wanneer je innerlijk ontspannen bent, begrijpt, dat het je functie is om binnen dit krachtveld zo goed mogelijk te functioneren. En daarmee valt de spanning van het krachtveld weg, omdat je het gevoel hebt, een eigen actie tot stand te brengen, die noodzakelijk is, die passend is. Het is juist het gevoel, dat je ergens tegenin moet gaan, dat je je wanhopig verweert tegen iets, waardoor je die grote spanning ondergaat en waaraan je uiteindelijk te gronde kunt gaan. Als je begrijpt, dat je dus in een bepaalde tendens zit, gebonden bent aan bepaalde beperkingen, toch nog altijd het beste kunt doen en door dat te doen op jouw manier dus vrede kunt hebben met wat je zelf bent en de rest er niet zo erg op aan komt, ik geloof, dat je dan een heel eind verder bent. Volgende vraag.

x Kunnen de vele verschillende vormen van zogenaamde "sensitivity-training", waarmede vandaag de dag steeds meer wordt geëxperimenteerd de mensen een weg wijzen, hoe zij in harmonie kunnen komen met het Hoger Zelf in hen en de natuur om hen heen?

- Nu, dat is een heel moeilijke vraag. De meeste van deze vormen van sensitivity-training hebben dus wel enig voordeel, namelijk, dat de mens zich bewust wordt van nieuwe mogelijkheden en dat hij als het ware bepaalde zintuigen - zij het meer van geestelijke aard, althans niet stoffelijke aard - leert gebruiken en hanteren. Maar, ik moet er toch wel één ding bij zeggen. Wanneer je naar een vak-school gaat, om te leren timmeren, is daarmee nog niet gezegd, dat je later kunstzinnig timmerwerk zult afleveren. Wat je zult dóen met de verkregen gevoeligheden en mogelijkheden is bepalend. En daarvoor is de training op zichzelf niet voldoende. Daar moet iets meer bijkomen. En dat "meer" kan alleen uit jezelf komen. Is dit voldoende?

x Ja, mag ik er misschien alleen nog bijvoegen: wanneer dan daarop nog een zekere yoga, Raja-yoga en meditatie-systemen volgen, kan dat dan niet nog een verdere hulp zijn?

- Natuurlijk kan dat een verdere hulp zijn. Maar het is niet zeker, dát het een hulp is. Zeker, U spreekt hier over Raja-Yoga en al deze dingen. U moet zich toch wel realiseren, dat de methode op zichzelf alleen maar een weg is. Het is dus een manier om iets te doen. Maar dat hetgeen, wat je doet, van jezelf afhankelijk is. Wanneer je alleen blijft imiteren en alleen blijft navolgen, dan zal ook de Raja-Yoga je niet verder kunnen helpen. Maar, wanneer door die Raja-Yoga training je komt tot een zelfstandigheid van beleven en denken en zo tot een eigen innerlijke wereld, waarin je de hogere kracht als het ware door jezelf weer doorgeeft in het leven en zó de zin begrijpt van de dingen, die onvermijdelijk zijn, ja dán kom je er wel verder mee. Het is dus een heel moeilijke vraag.

Want U moet één ding niet vergeten. Voor de een is een koevoet een middel om iets op te lichten, voor een ander iets, om er iemand mee dood te slaan.

x (onverstaanbaar door hoesten)

- Inderdaad.

x En dan is het alleen maar de vraag: moet je daar helemaal nooit aan beginnen of moet je het risico eens een keer nemen, dat het eens misgaat.

- Ik zou zeggen, iemand, die nooit een risico neemt, leeft niet. Maar je moet je bewust zijn van het risico en nooit verder gaan, met het nemen van risico's, dan je voor jezelf eerlijk verantwoord acht. En je moet zeker niet risico's nemen, waarbij anderen betrokken zijn. Dat is wel het voornaamste. Dus niet anderen te kort doen, omdat je zélf geestelijk verder wilt gaan.

Er zijn bepaalde systemen, die een soort egoïsme aanmoedigen, waarbij je de hele wereld van minder belang gaat achten, omdat jij geestelijk verder wilt komen. En op dát ogenblik heb je eenheid met het Al, je begrip van verbondenheid, het opgaan in het Al verloren en heb je dus het tegendeel bereikt van wat goede training je juist probeert bij te brengen.

x Ja, dank U.

x U heeft wel de Club van Rome genoemd. In een heel wat steekhoudender rapport van het M.I.T. institute in Massachusetts in de V. S. worden een aantal dringende suggesties gedaan aan de mensheid ten aanzien van de ontwikkelings-samenwerking. Hoe staat U hier tegenover?

- Ach, ik ben bang, dat al die dingen één fout hebben. Ze gaan namelijk uit van de noodzakelijkheid van een aantal van de bestaande zaken. En ik geloof, dat het M.I.T. rapport in dat opzicht dus, ondanks al zijn gedegenheid, nog iets minder realistisch is dan dat van de Club van Rome. De Club van Rome extrapoleert en gaat m.i. veel verder. Maar het M.I.T. Institute onderzoekt en gaat daarbij uit van het standpunt, dat nu bestaande zaken, waarden en mogelijkheden morgen nog precies zo zullen zijn. Ik geloof, dat dat nog veel verkeerder is.

x Desondanks zie ik toch een radicalere opstelling, een zeggen van: dit móet men in ieder geval doen. Ze dwingen veel meer tot concreet handelen, ook al is het in beginsel fout.

- Dat ben ik wel met U eens. Maar hun invloed is dus niet groot genoeg om dit handelen concreet af te dwingen, laten we dat niet vergeten. En door hun radicalere opstelling maken ze, geloof ik, het probleem tot iets, wat je veel gemakkelijker afwijst.

Dat klinkt misschien heel erg vreemd. Maar als je iemand wijst op een gevaar, dan kun je hem zover krijgen, dat hij vraagt: wat moet ik doen om er aan te ontkomen? Maar je kunt ook tegen iemand zeggen: er is gevaar en nu móet je dit doen. En dan gaat hij automatisch eerst kijken of er andere mogelijkheden zijn en dan is het meestal te laat. Ik geloof, dat het de moeite van het overwegen waard is. Alle extremisme heeft namelijk de neiging, een volkomen tegengericht extremisme op te roepen, in welke zin dit ook gebeurt, of dit wetenschappelijk of anderszins gebeurt. En daarom is dus een meer vrijblijvende vorm, waarbij de mens dus zélf met zijn denken en zijn belangstelling wordt ingeschakeld, volgens mij voor de doorsnee-mens veel doelmatiger en bereikt het uiteindelijk eerdere en snellere en betere resultaten. Omdat juist het verzet, dat anders elk pogen uiteindelijk toch weer doorkruist, voor een groot gedeelte achterwege kan blijven. Denkt U er eens over na.

x Agressie vergiftigt de mens, geweld verwoest de natuur en de geest komt om in de compensatie, die het lichaam zoekt om zijn spanningen te ontladen, als ik het goed begrepen heb. Het wachten is dus op ~~een~~ de eersten, die "niet-geweld" tegenover geweld stellen etc. Terug naar de oer-natuur op een hogere baan?

- Nu, dat is niet helemaal juist. In de eerste plaats zult U moeten begrijpen, dat agressie ingebouwd is in de natuur en in álles in de natuur. Zelfs twee zaadjes, die dicht bij elkaar vallen, die zullen, terwijl ze groeien, met elkaar een strijd voeren, wie het meeste voedsel weg kan zuigen. En als de een er in slaagt, wordt de andere automatisch het slachtoffer.

De mens heeft een ingebouwde agressie, zoals elk dier dat in zekeren zin heeft. Alleen, de mens kan denken. En de mens is dus in staat, zijn agressiviteit om te buigen en deze in hem bestaande energieën te gebruiken voor iets, wat ook naar zijn eigen besef en dat van anderen, positief is. Dus dat is punt één. Degenen, die vrede zetten tegenover geweld? Niet helemaal juist, omdat vrede in zichzelf een droom is en geweld een voortdurende realiteit. Maar ik geloof, dat "degenen, die éigen geweldloosheid willen stellen tegenover geweld t.a.v. het bereiken van een bepaald doel" dat U het dan beter formuleert.

x Geeft U eens een voorbeeld.

- Nu, heel eenvoudig. Je kunt natuurlijk zeggen: die prijzen moeten omlaag. En als het niet gaat, dan trekken we op en slaan alle fabrieken kapot en we steken de regeringsgebouwen in brand. Geen gek voorbeeld overigens, want iets vergelijkbaars is indertijd in Polen gebeurd.

Je kunt natuurlijk ook zeggen: Wij gaan juist die producten, waarvan we denken, dat er teveel aan verdiend wordt, doordat er te veel mee gemanipuleerd wordt, die gaan we eenvoudig zélf maken. Of, we zeggen: er wordt teveel met grond gemanipuleerd, dat is allemaal woekerwinst, die er wordt gemaakt. Best, kan. Laten we dan, ondanks die woekerwinst gezamenlijk een paar stukken grond kopen en proberen dat bezit gewoon uit te breiden, zonder daarbij de waarde van ons eigen bezit op te waarderen. Wanneer we menen, dat arbeiders niet goed worden betaald in een bepaald vak, laten we met vaklieden bij elkaar komen en laten we proberen om zelf een product te maken. En dat product dan redelijk en voordelig maken naar ons eigen begrip en dan eens zien, of we dan wél aan onze trekken komen. Dat is dus geweldloos.

x Ja, maar in extreme gevallen. Ik zou me voor kunnen stellen: iemand geeft iemand anders een klap en de ander slaat terug, zodanig, dat de eerste de tweede niet meer zal terugslaan. Die zal dan de grotere spanning, die hij opgelegd heeft gekregen, weer afreageren op anderen. In hoeverre is dan die tweede klap afreageren van die eerste?

- Ja. Er bestaat een bekend grapje. De Heer had tegen Simon Petrus gezegd - en tegen de anderen - : wanneer men U op de ene wang slaat, keer dan ook de andere toe. Nou, Petrus was weer eens braaf en hij deed het ook. Hij kreeg op die tweede ook een dreun. En toen de ander klaar was voor de derde dreun, sloeg Petrus die man met z'n grove vissersvuist even buiten westen. En zei: over die derde klap heeft de Heer niet gesproken.

Het klinkt misschien een beetje vreemd, als je dat zó zegt. Wanneer iemand mij aanvalt, dan heb ik het recht om mij te verdedigen. Omdat zelfbehoud een van de factoren is, die in de mens is ingebouwd. Slechts wanneer wij door het bewust nalaten van deze actie van zelfbehoud een groter doel kunnen dienen, hebben we recht om ons niet te verdedigen. Maar het betekent dus, dat we de ander, wanneer we hem buiten westen hebben geslagen, ook nog eventjes een beetje op moeten knappen en tegen hem moeten zeggen: ach man, ik had het zo erg niet bedoeld, maar waarom sloeg je ook? En ik geloof, dat je dan een hele hoop van je aversies ook de wereld uit krijgt. Volgende vraag.

x Destijds was er de lezing van de O.D.V. over mutaties door milieuverontreiniging. Mag ik hierover, in deze context, nog wat vragen stellen? In hoeverre is de dynamisch-biologische landbouw-methode van Steiner een oplossing?

- Ten aanzien van de gezonde voeding van de mens is ze een oplossing, wanneer de mens dus zijn eigen voedingsbehoeften wil terugbrengen tot zijn wérkelijke behoeften. En dus niet, zoals op het ogenblik gebeurt, heel veel producten slechts gedeeltelijk - en vaak gedeeltelijk mishandeld - wenst te gebruiken en voor andere producten te hoge eisen gaat stellen aan uiterlijk en dergelijke. Maar, wanneer we dus de biologisch-dynamische methode willen gebruiken in Nederland voor het gehele volk bij voorbeeld, dan zal blijken, dat de landbouwopbrengsten van Nederland zodanig teruglopen, dat nog niet een tiende van het volk gevoed kan worden. En daar moeten we dus wel rekening mee houden. Op zichzelf is het dus een goede methode. Ik zou echter wél willen opmerken, dat men, ook wanneer met dus toch wel een klein beetje hier en daar blijft bijhelfen, toch wel tot een gezonder product kan komen, al zou men dit alleen maar doen, door in plaats van op de akkers overmatig bemesting te gebruiken, kunstmest dus, alle kunstmestculturen hydropoñisch te voeren.

Daarbij zou men zelfs stapeling kunnen gebruiken, men zou de zgn 24-uurscyclus kunnen gebruiken, door in torens dus belichting in te stellen gedurende een bepaald gedeelte van een kringloop e.d. Je zou op die manier dus voldoende voedingsmiddelen industrieel tot stand kunnen brengen om aan de werkelijke behoefte tegemoet te komen, terwijl er dan gelijktijdig voldoende landbouw-areaal overblijft, dat dan, biologisch-dynamisch behandeld, in de eerste plaats ook de eigen kringloop van de natuur weer tot een betere, ik zou zeggen, natuurlijker samenhang brengt en gelijktijdig dus - zeg voor 20% misschien in dit geval van de benodigde voeding - uitermate gezond en zuiver voedsel kan leveren, zodat het gemiddelde gezondheidsgehalte van de bevolking groter wordt. Gezondheidspercentage liever. Ik dacht, dat dit voldoende was.

x Tot welke diepten dringt verontreiniging de bodem door? In verband met die zgn. gezonde bronwaters.

- Dat is absoluut niet te zeggen, omdat de bodemstructuur over het algemeen verschillend is. We kunnen aannemen, dat een hevige bodemverontreiniging door een zandsteenlaag heendringt in ongeveer 120 jaar, daarna is dus alles wat daar onder zit, even verontreinigd als daarboven. In de tussentijd echter werkt die zandsteenlaag als een soort filter. Hebben we dus te maken met hardsteen daaronder, dan zult U begrijpen, dat geen vergiftiging verder doordringt. Hebben we te maken met een structuur van klei, zand e.d. dan moeten we dus aannemen, dat na ongeveer twee jaar reeds de verontreiniging van het grondwater aanmerkelijk is. En dat, nagelang de aard van de verontreiniging deze zeer snel pleegt toe te nemen, in sommige gevallen dus na twee jaar in veenbodem het grondwater even verontreinigd is als het oppervlaktewater, terwijl b.v. in een zandbodem over het algemeen 15 tot 20 jaren daarvoor nodig zijn. Je kunt dus zeggen, dat hier geen juist getal te geven is, maar dat we wel moeten aannemen, dat zogenaamde zuiver bronwateren alleen dan zuiver zijn, wanneer ze gewonnen worden b.v. onder ofwel een zeer dikke zandlaag - dan denk ik aan 40 meter - danwel worden gewonnen b.v. door kalksteen of zandsteenlagen heen. In een dergelijk geval zal over het algemeen het water zuiver zijn.

En verder moeten we opmerken, dat bepaalde chemicaliën de neiging hebben om zich in concentraten rond het verontreinigingspunt te verzamelen, zodat daar eigenlijk afgeteld kan worden in een cirkel: zoveel KM. maximale verontreiniging, dan iets minder en laten we zeggen een 100 KM. is nog iets van de verontreiniging merkbaar, op 150 KM. niet meer. Dat ligt aan de aard van de verontreiniging en dat kun je dus niet zo maar met één antwoord afdoen.

x Ik bedoel b.v. de Victoria-bronnen in Duitsland, waar het water koolzuur bevat. Is dat ~~waterxxxxxxxvergiftigxxxxxxx~~ ~~xxxxxxx~~ zoals dat ook zo gepropageerd wordt, goed voor de gezondheid van de mens zelf? Is dat inderdaad wel zo? Is het inderdaad wel te prefereren boven leidingwater?

- Als het om smaak gaat, waarschijnlijk wel. Ofschoon we daarbij onmiddellijk op moeten merken, dat Victoriawater, zoals het wordt afgeleverd, niet het volkomen reine bronwater is, zodat het bewerkt water is en het koolzuurgehalte mede kunstmatig is bepaald. Het zijn dus producten, het zijn frisdranken. Het is bewerkt water, het is gecontroleerd water en als zodanig is het waarschijnlijk iets beter dan b.v. Rotterdams leidingwater. Maar datzelfde geldt ook voor de zgn. Noorse wateren, die geïmporteerd worden. Ofschoon, wanneer we het op de keper beschouwen, het verschil tussen dit leidingwater, dat toch ook gecontroleerd is en het noorse water hoofdzakelijk een smaakverschil is. Daarnaast ook iets van natriumgehalte, maar voor de rest geloof ik niet, dat het verschil zo groot is. Voor de gezondheid hoef ik U dus niet aan te raden om Victoriabrunnen als speciaal geneeskrachtig water te drinken.

Onder ons gezegd en gezwezen, de fabels van het geneeskrachtige water zijn hoofdzakelijk te danken aan de behoefte van vele kleinere hoteliers om in hun nabijheid een Spa te vestigen, zodat vele mensen hun ingebeelde kwalen daar komen verdrinken in het water en hun zorgen in de dan tamelijk kostbare wijn. Water kán geneeskrachtig zijn, maar dan is dit krachtens sporenelementen, die daarin aanwezig zijn en dat kan dus kunstmatig even goed gemaakt worden als de natuur het maakt. Het is een kwestie van samenstelling. Dit geldt niet voor geradieerd water, dat is weer wat anders. Goed. Voorlichting over bronwater: dus U weet het nu: wanneer men U Vichywater wil verkopen voor f 1.09, dan betaalt U ongeveer f 89 cent te veel.

- x Wél moedermelk of niet voor babies of niet, i.v.m. giftige stoffen, (o.a. DDT) in de melk.
- Ik wist niet, dat de moeders ook er al last van hadden, wel, dat de koeien ermee moeilijkheden hadden.
- x De proporties.
- Ja, ik zou dus zó zeggen. Het kind is in de eerste levensjaren afgesteld op de moedermelk en het is dus over het algemeen gunstig, zelfs wanneer daarin bepaalde daarin thuishorende stoffen in sporen optreden, dat het kind de moedermelk krijgt. In de periode namelijk, waarin die voeding optreedt, maximaal de eerste twee levensjaren gemiddeld, moeten we aannemen, dat het organisme zeer plooibaar is en dus zeer gemakkelijk kan reageren op vreemde stoffen en zich daaraan aan kan passen. Dit zal bij een minder ideale voeding vaak gepaard gaan met de minder emotionele verhouding, want U weet dus, dat het kind, dat gezoogd wordt, ook een enorm gevoel van emotionele geborgenheid heeft, dat daardoor het kind toch wel iets kwetsbaarder wordt en zich iets moeilijker aanpast. Ik zou dus, ofschoon niet persoonlijk, in mijn toestand is dat niet meer zo, toch wel de voorkeur willen geven aan moedermelk.
- x Is dat inderdaad zo, dat een kind, dat door de moeder de fles gegeven wordt, minder emotionele ervaringen heeft als een borstgevoed kind?
- Ja, dat is inderdaad waar. En dat komt dus, doordat het kind zeer sterk van de tast afhankelijk is. In het eerste levensjaar leeft een kind veel meer op de tastzin dan met de ogen b.v. En, probeert U het zelf maar eens. Neemt U eens een fles en voelt U die eens en voelt U dan dat andere apparaat, dan zult U merken, dat het toch heus verschillend is. (hilariteit) Ja, de mensen denken er zo niet over, maar toch is het zo. Zo, dit was dan babyzorg. Volgende vraag.
- x Kunt U een voorspelling doen wat betreft de werkelijke toekomst en ontwikkeling van de mens en de wereld (in grote trekken tenminste)?
- Ja, dat kan ik wel, maar wat voor voorspelling, in welk opzicht anders ben ik morgen nog niet klaar. Wilt U die voorspelling dus even preciseren?
- x Ik bedoel, wat uiteindelijk de mens zelf zal zijn, hoe de wereld er in grote trekken zal uitzien.
- Dat is natuurlijk op het ogenblik in zijn geheel in korte trekken en in korte tijd te zeggen, maar ongeveer het volgende:
De mens blijft enigzins groeien, d.w.z. dat de mens dus in de komende geslachten waarschijnlijk groter zal zijn. Kaalhoofdigheid zal steeds meer optreden. De mens krijgt een juistere en betere geheugenfunctie dan op dit ogenblik en het is heel waarschijnlijk, dat over ongeveer twee a driehonderd jaar zelfs al het aantal mensen met een fotografisch geheugen aanmerkelijk is toegenomen. Er moet verder worden aangenomen, dat de mens een zeer snelle wijziging doormaakt in zijn voedings- en gedragsgewoonten - ik neem aan, dat dat binnen honderd jaar gebeurd is - en dat hij hierdoor er toch wel iets sportiever uit zal zien, dan hij zich dit op het ogenblik voorstelt. Belangrijk is hierbij ook, dat bepaalde geestelijke vermogen hierbij sterk ontwikkeld worden en dat telekinese steeds meer voor gaat komen. Dit kan invloed hebben op het handgebruik en zou dus kunnen betekenen dat de handen een wat andere functie krijgen.

Ik neem verder aan, dat een groot gedeelte althans van nu bestaande bevolkings-agglomeraties in de komende 500 jaar teniet gaan of worden opgeheven. Het resultaat zal zijn, dat de mens over het algemeen in een, zeg maar, wat landelijk milieu leeft en dat hij in dit landelijke milieu ongetwijfeld ook weer sterk geneigd zal zijn tot clanvorming en groepsvorming en dat hierbij de kleine groepsvorming volgens mij hoofdzakelijk bepaald zal worden door capaciteit en niet door geboorte. Misschien mag dit als voldoende gelden? Volgende vraag.

Die is wat buiten het onderwerp. Als dat mag?

Gaat U gang.

Naar aanleiding van het Tibetaanse Dodenboek vraag ik me af, of datgene, wat "de ziel" (het bewustzijn) in het zgn. Bardo = tussenrijk ondergaat, algemene geldigheid heeft of alleen tot de Tibetanen met hun opvatting beperkt blijft?

Of het b.v. mogelijk is bij het standhouden in het Grote Licht meteen Boeddhaschap te bereiken, met terzijdestelling van karmische invloeden? Eveneens, of er een vrije keuze is voor de nieuwe geboorte? Zoudt U hierover iets willen zeggen? In dank.

Nou, dat is een aardig boekdeel, dat hier gevraagd wordt. In de eerste plaats: Bardo is in feite de periode, waarin de overgegane zijn eigen emotionele inhouden beleeft, waarbij hij gelijktijdig zijn vijand en zichzelf is en zo dus beider waarden volledig in zich ervaart. Dit is over het algemeen opgebouwd uit herinneringsbeelden en strookt dus niet geheel met de Bardo-voorstelling, die de Tibetanen geven. Dit is een gelijkenis, zoals elk dodenboek een gelijkenis is. Niet een beschrijving van feitelijke omstandigheden zonder meer. Boeddhaschap betekent een aanvaarden van eenheid met alle dingen en een wegvallen van de eigen persoonlijkheid. Het IK blijft bestaan, maar is niet meer begrensd en leeft mede in alle dingen. Om dit te bereiken, zou je in één leven inderdaad zo ver kunnen komen, dat je zegt: dus ik ben niet, maar ik ben eigenlijk het product van alles, wat ik ervaar. Kom je zover, en kun je dat metterdaad aanvoelen en ervaren en gelijktijdig werken in datgene, wat je ervaart, dan heb je boeddhaschap bereikt. Theoretisch is dat dus in één incarnatie mogelijk. In de praktijk zal het over het algemeen vele incarnaties vragen.

Wat betreft vrijheid van keuze bij de geboorte, die is er ongetwijfeld. Maar, laten we een ding niet vergeten. Als U bij een station komt met 500 treinen en U hebt een spoorboekje en een plan, dan kunt U precies uitmaken, welke trein wilt instappen en waar die trein U heen zal brengen. Wanneer U alleen de dienstregeling hebt en U heeft geen plan, dan kom je misschien toch nog verkeerd terecht. Bent U te lui om de dienstregeling in te zien, dan stapt U misschien in een willekeurige trein, komt ergens, waar U liever niet had willen zijn. In ál deze gevallen had U echter volledige vrijheid van keuze. In déze zin kan worden gezegd, dat bij incarnatie volledige vrijheid bestaat. Maar die vrijheid wordt dus beperkt door de capaciteiten, die het IK bezit, de geneigdheden, die in het IK bestaan. Ik hoop, dat deze vraag voldoende beantwoord is.

Mag ik hierop inhaken? Is het bewustzijn bij het geboren worden optimaal?

Vanuit menselijk standpunt is het minimaal! Vanuit geestelijk standpunt is kort voor de geboorte het bewustzijn optimaal, omdat dan door de verbondenheid met de moeder een waarderingsbegrip voor de stoffelijke wereld bestaat, dat bij de stoffelijke wereld behoort terwijl gelijktijdig volledige kennis van de geestelijke wereld, geestelijke sferen en eigen persoonlijkheid bestaat, plus de beleving en de emotionaliteit, die bij de geest thuisbehoren. En het geboortetrauma wordt ten laatste over het algemeen zodanig verdrongen, dat het slechts zelden en dan nog in heel kleine fragmenten in het bewustzijn van de geborene, volwassen wordende mens nog opleeft.

x Welke waarde hebben de profetieën van bijvoorbeeld de profeet Daniël (in het algemeen van de Bijbel) voor onze tijd? Zijn ze Goddelijk geïnspireerd? Hoe ziet U Jezus Christus in dit verband? Wie was hij?

- Ja, dat is ook weer zo'n vraag, waar je twee dagen over kunt praten. Ik zal proberen het kort af te doen.

Wel, de profeten van de oudheid hebben geprofeteerd over de wereld tót de komst van de Messias. Jezus zelf zou gezegd hebben: Ik ben U het einde van het Oude Verbond. En dat betekent ook, dat die profetieën daarin eigenlijk hun functie vervuld hebben. Wanneer we dus profetieën zoeken voor de latere tijd, zouden we die eigenlijk moeten zoeken in het Nieuwe Verbond, en daar zijn ze niet. Tenminste met uitzondering van

Goed. Dus de betekenis van deze profeten voor deze tijd is minimaal. Echter zullen deze profeten door interpretatie en uitlegging de mensen in deze tijd vaak een bepaald wereldbeeld, een bepaalde wereldverwachting suggereren. Dat deze niet volledig juist is, ziet men dan meestal om geloofsredenen over het hoofd.

Dan, wie was Jezus? Jezus was het kind van Maria en Josef. Maria en Josef waren verloofden. Verloven in die tijd in Israël was een proefhuwelijk, omdat het feitelijke huwelijk pas werd geconsumeerd op het ogenblik, dat de vruchtbaarheid van beiden vaststond. De verhalen, die er bij komen, kan ik niet voor mijn verantwoordelijkheid nemen. Het kind Jezus was echter wel een zeer hoge incarnatie en dat is waarschijnlijk te danken aan het feit, dat beide ouders Essenen waren en dat de ontvangenis van het kind dus bewust is gebeurd en buiten geslachtsdrift om.

Het kind Jezus bezit dus een grote wijsheid en, wat U waarschijnlijk zoudt zeggen, een zeer grote gevoeligheid. Heeft daardoor contact met een herinnering van een wereld, die voor de meeste mensen gesloten is. Hieruit komt op den duur en na strijd - en in de evangeliën komt dat heus wel naar voren - de aanvaarding van die Jezus, dat hij een grotere kracht, die hij erkent, tot uiting moet brengen. Hij aanvaardt het "gezonden zijn", het "Emmanuel zijn" eigenlijk, op het ogenblik, dat hij erkent, dat de goddelijke waarde, de goddelijke liefde, zoals hij die ervaart, belangrijker is dan hijzelf. En, in zijn latere leven zien wij dan ook, dat hij zich voortdurend niet onttrekt aan gebeurtenissen, waaraan hij zichzelf zou kunnen onttrekken. Het feit b.v., dat Jezus zich laat kruisigen, zou als een soort valse zelfmoord kunnen worden geïnterpreteerd, daar hij alle mogelijkheden had, om zich hieraan te onttrekken. En slechts door de "gezondenheid", door het beheerst worden door een andere kracht,

kan dit verklaard worden. Ik beschouw Jezus danook als een mens, die echter gelijktijdig drager was van een hogere kracht, die wij de Christus kunnen noemen. En als drager van die Christus is hij in het verlossingswerk Christus, maar is hij gelijktijdig Jezus de mens. Ik beschouw hem dan ook niet als een profeet, zoals velen doen, ik beschouw hem ook niet als God's enig-geboren Zoon, zoals de Christenen doen, ik beschouw hem als een bewuste, geïncarneerd op aarde, die de goddelijke waarheid en kracht tot uiting en openbaring heeft gebracht, zoals dit volgens mij reeds eerder op aarde is gebeurd en ook later nogmaals op aarde zal gebeuren. En wanneer ik hier voor christenen misschien ketterse taal uitspreek, moet U mij maar vergeven. Ik probeer de vragen zo feitelijk en juist mogelijk te beantwoorden, volgens mijn beste weten en inzicht.

x Laatste vraag: Bestaat er een duivelse invloed (Satan) op het handelen van de mens? Zal ieder mens uiteindelijk tot God komen of bestaat er zoiets als verdoemden (bokken en schapen)?

- Nu zijn er natuurlijk wel bokken en schapen en zelfs geiten, maar ik geloof toch wel, dat we reëel moeten zijn. Kijk eens, indien wij geloven in één God, dan heeft deze God alle dingen voortgebracht en bestaat alles door zijn kracht, zijn wil en door zijn inzicht. Als zodanig kan een duivel niets anders zijn dan een voor ons optredend facet van die God.

Indien wij dit facet afzonderlijk van de God beschouwen en benaderen, kan dit voor ons een verontschuldiging zijn voor onze ontkenning van de andere delen van God, die ons geopenbaard zijn. Maar wij kunnen nooit zeggen, dat wij de duivel verlaten of dat wij God verlaten, omdat ons leven bestaat in de totaliteit van God, niet in bepaalde voor ons daaruit kenbaar geworden facetten, die we dan over het algemeen zelf hebben aangekleed. Indien U mij vraagt of er een duivel bestaat, zoals hij gemeenlijk wordt voorgesteld, moet ik dit ontkennen. De duivel, zoals hij in de christelijke godsdiensdienst is ontstaan, is een schrikbeeld ontleend aan de natuurgodsdiensdiensten, die door het christendom, vooral zo rond 400 na Christus met alle kracht zijn bestreden en die later zelfs aanleiding zijn geweest, zoals U weet, tot zeer onchristelijke daden als heksenvervolgging. Dus dat, wat het eerste betreft.

Is er Het Boze? In onszelf is de erkenning van dingen, die juist zijn en niet juist zijn. Hierbij is niet van belang, geloof ik, of hetgeen wij als onjuist ervaren, voor anderen juist is, of volgens een bepaalde leer wel juist is. Op het ogenblik, dat wij handelen tegen ons eigen besef van juistheid, van het beste en het goede, scheppen wij in onszelf het boze. Omdat we de verantwoordelijkheid hiervoor graag af willen schuiven, creëren wij onszelf een duivel, die ons dit influistert en ~~misschien~~ bovendien nog een engel, die ons tegen die duivel moet beschermen. De werkelijkheid is echter God. God, waarin wij leven. En de begrenzing van ons leven en onze mogelijkheden is ons eveneens, volgens mij, gesteld door die Schepper, door die God. Tenzij wij aannemen, - en nu moet U mij eventjes vergeven, als ik harde woorden zeg - tenzij wij aannemen, dat onze God en Schepper, de voortbrenger van dit Heelal een sadist is of een idioot kind, dat onbegrepen speelt met waarden van leven en gevoel, kunnen wij niet aannemen, dat die God krachten of mensen van zich af zal wijzen, die hij zelf heeft voortgebracht en die hij zelf het verlangen heeft ingeschapen, om hem te bereiken. Ik dacht, dat dit een voldoende antwoord was op de vraag.

x We hebben toch ook onze eigen vrije wil, dus kan de mens zelf niet die duivel net zo goed zijn?

- Voor jezelf, ja. Maar in de totaliteit, neen. Want datgene, wat mogelijk is, is door God bepaald. Het is vastgelegd in de wetten van de natuur, van de kosmos, van het Heelal, van Uw planeet. Er zijn U grenzen gesteld en buiten die grenzen kunt ge niet gaan. Wie toch buiten die grenzen zou gaan, zou misschien iets kunnen doen, wat kwaad is, maar hij zou zich gelijktijdig daardoor aan God gelijk maken, doordat hij iets zou creëren, wat nog niet in God bestaat. En dit acht ik, voor mij persoonlijk, onmogelijk.

En een mens voor zichzelf creëert het kwaad in en vanuit zichzelf. En hij ervaart dit ook in de sferen. En hij zal daarmee moeten afrekenen in zichzelf. Maar het betekent niet, dat hetgeen hij kwaad noemt in zichzelf kwaad was. Het betekent slechts, dat hij het gevoeld heeft als onjuist en onharmonisch en dat hij eerst moet leren, dit deel van zichzelf, door compensatie of op andere wijze, als harmonisch weer te kunnen aanvaarden, voor dat hij verder kan gaan. En dát is de vrije wil. De weg, die wij gaan, is voor ons in brede lijnen uitgestippeld. Hoe we ze gaan, waar we lopen, of we links of rechts, in de schaduw of in de zon, of we rijden of dat we hinkelen, huppelen lopen of kruipen, dat is onze eigen zaak, dat is onze vrije wil.

Dan zijn wij hiermede aan het einde van deze avond gekomen, Vrienden, ik kan U allen nog goeden avond wensen, prettige thuiskomst. Mag ik U één waarschuwing meegeven voor de komende maand? U zult nog wel eens een beetje opgejaagd en prikkelbaar zijn in de komende tijd. Onthoudt U één ding: Degeen, die zichzelf in bedwang houdt, zal in deze dagen het verst kunnen komen. U kunt zien, dat anderen ongelijk hebben en toch Uzelf beheersen. Daardoor krijgt U eerder gelijk dan door mateloos opvlammende strijd. En met deze waarschuwing wens ik U dan een prettige tijd. Goeden avond.